

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

ANDIJON DAVLAT CHET TILLARI INSTITUTI



**«ZAMONAVIY TILSHUNOSLIK YO'NALISHLARI VA CHET
TILLARINI O'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR»**

MAVZUSIDAGI XALQARO II MIY-AMALIY ANJUMAN



**«СОВРЕМЕННЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ЯЗЫКОЗНАНИЯ И
ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ В ОБУЧЕНИИ
ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ»**

МАТЕРИАЛЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ



**“MODERN TRENDS IN LINGUISTICS AND INNOVATIVE
APPROACHES TO TEACHING FOREIGN LANGUAGES”**

PROCEEDINGS INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE



ANDIJON-2024. 10-IYUN

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI

OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

ANDIJON DAVLAT CHET TILLARI INSTITUTI



«ZAMONAVIY TILSHUNOSLIK YO'NALISHLARI VA CHET
TILLARINI O'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR»

MAVZUSIDAGI XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN



«СОВРЕМЕННЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ЯЗЫКОЗНАНИЯ И
ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ В ОБУЧЕНИИ
ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ»

МАТЕРИАЛЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-
ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ



“MODERN TRENDS IN LINGUISTICS AND INNOVATIVE
APPROACHES TO TEACHING FOREIGN LANGUAGES”
PROCEEDINGS INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE

2024-YIL 10-IYUN

ANDIJON – 2024

Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirining 2024-yil 18-yanvardagi “2024-yilga mo‘ljallangan xalqaro va respublika miqyosida o‘tkaziladigan ilmiy va ilmiy-texnik tadbirlar ro‘yxatini tasdiqlash to‘g‘risida”gi 16-sonli buyrug‘i, shuningdek, mamlakat ilm-fani nufuzini yanada oshirish va xalqaro ilmiy-texnik hamkorlik ko‘lamini kengaytirishga qaratilgan xalqaro va respublika miqyosidagi ilmiy anjumanlar, simpozium, kongress, seminarlar va boshqa ilmiy hamda ilmiy-texnik tadbirlarni yuqori ilmiy va tashkiliy amaliy darajada samarali o‘tkazilishini ta‘minlash maqsadida Andijon davlat chet tillari institutida “Ingliz tili nazariy aspektlari”, “Ingliz tili va adabiyoti” hamda “Ingliz tili amaliyoti” kafedralari tomonidan “Zamonaviy tilshunoslik yo‘nalishlari va chet tillarini o‘qitishda innovatsion yondashuvlar” mavzusida xalqaro ilmiy-amaliy anjuman o‘tkazildi.

Mas‘ul muharrir(lar):

f.f.n., prof. S.O.Solijonov

Tahrir hay‘ati:

f.f.d.prof. D.A.Rustamov
f.f.d.prof. M.I.Umarxo‘djayev
PhD. dots. M.A.Qurbonov
f.f.d.prof. G‘.M.Xoshimov
f.f.d.prof. V.A.Vositov
PhD. dots. M.G‘.Xoshimov
p.f.n. prof. Sh.S.Alimov
PhD. G.M.Ibragimova
PhD. Q.Umrzakov
kafedra o‘qituvchisi N.Xamidov
kafedra o‘qituvchisi Z.No‘monova

Tahrir nashriyoti bo‘limi muharriri:

A.A.Xomidov

Ilmiy-amaliy konferensiya materiallariga oid mazkur to‘plam, tilshunoslikning zamonaviy yo‘nalishlari va chet tillarini o‘qitishdagi innovatsion yondashuvlar hamda ulardagi dolzarb masalalarga bag‘ishlanligi bilan ahamiyatlidir.

Mazkur to‘plamdan respublika va xorijiy oliy ta‘lim muassasalarida hamda ilmiy-tadqiqot markazlarida faoliyat olib borayotgan olimlar, professor-o‘qituvchilar, doktorantlar, magistrlar va iqtidorli talabalarning ilmiy maqolalari joy olgan.

To‘plamga kiritilgan materiallarning mazmuni, undagi statistik ma‘lumotlar va me‘yoriy hujjatlar sanasining to‘g‘riligiga mualliflarning o‘zlari mas‘uldirlar.

Andijon davlat chet tillari instituti, 2024-yil

4. Kyyak, T. R. Semantic aspects of normalization of terminological units // Journal of Zhitomyr state Univ. – 2008. – № 38. – P. 77-80.
5. Kozhevnikov, V. M., Nikolayev, P. A. Literary Encyclopedic Dictionary. – M.: Soviet Encyclopedia, 1986. – 752 p.
6. Pearson J. Terms in Context. John Benjamins. Amsterdam. – Philadelphia : Language Arts & Disciplines, 1998. – 258 p
7. Longman Dictionary of Contemporary English. – London, 1995. – 1668 p.
8. Panko, T. I., Kochan, I. M., Matsyuk, G. P. Ukrainian terminology: textbook. – Lviv : World, 1994. – 216 p.
9. Paducheva, E. V. Area in the guises of time and vice versa (to the typology of metonymical transfers) // Logical analysis of the language. Languages of areas. – M., 2000. – P. 239-254.

M. FUKO INTERDISKURSIVLIK KATEGORIYASINING ASOSCHILARI SIFATIDA

Nodirabegim Haydarova Ahtamjon qizi
BuxDU tayanch doktoranti

Annotatsiya. Bugungi dunyoning zamonaviy tilshunoslik va adabiyotshunoslik olamini diskurs atamasisiz tasavvur qilish mushkul bo'lmoqda. Bu sohada ko'plab tilshunos tadqiqotchilar o'z qarashu nazariyalarini bir necha dekadalar osha jahon lisoniy olami arenasiga taqdim qilib kelmoqdalar. Shunday olimlardan biri Mishel Fuko hisoblanib, ushbu maqolada Fukoning interdiskursivlik fenomeni haqidagi qarashlari tahlili berilgan.

Tayanch iboralar: diskurs, interdiskurs, dominant, dinamiklik, haqiqat, rejim, kuch, diskursiv shakllanish

Diskurs tipologiyasini amalga oshirish va turli diskurs turlarining o'zaro ta'sirini tahlil qilish jarayonida shakllanadigan interdiskursivlik hodisasi xorijiy va mahalliy tadqiqotlarda tobora ko'proq ilmiy muomalaga kirib bormoqda. Ko'p xususiyatga ega bo'lgan va boshqa belgilar tizimlari bilan bir-biriga mos keladigan ishora tizimi sifatida diskurs turli madaniy kodlar, o'zi bir qismi bo'lgan madaniyat konteksti bilan aloqani ochib beradi. Ma'no shakllanishining asosiy sharti bo'lib xizmat qiladigan va semiosfera makonida semiotik tuzilmalarning erkin o'ynashidan dalolat beruvchi belgi foni bilan diskursning bunday o'zaro ta'siri interdiskursiv munosabatlarning asosini tashkil qiladi. Xorijiy olimlar interdiskursivlik konsepsiyasini ishlab chiqishda M.Fuko asarlaridan ilhom olishgan, shuning uchun avvalo uning nazariy qarashlariga murojaat qilish maqsadga muvofiqdir.

20-asrning eng nufuzli faylasuflaridan biri Mishel Fuko bizning bilim, kuch va diskurs o'rtasidagi munosabatlar haqidagi dunyoqarashlarning tubdan o'zgarishiga sababchi bo'ldi desak adashmaymiz. Uning ishi diskurs turlarining birgalikda bir jarayonda aralashib ketishi va bir-biriga qanday ta'sir qilishini o'rganish muhimligini ta'kidladi, va bu tushunchani u interdiskursivlik deb atagan[1,17]. Bu fenomen turli ijtimoiy islohotlararo kuch va bilimlar qanday

shakllantirilishi, qo'llab-quvvatlanishi va kurashayotganini tushunish uchun muhimdir. Zamonaviy G'arb nutq tahlili maktabining asoschisi M.Fuko "bilim arxeologiyasi" deb nomlangan nazariyaning yaratuvchisi bo'lib, uning doirasida diskurs "anonim, tarixiy, doimo vaqt va makon qoidalari bilan belgilanadigan ma'lumotlar to'plami" deb tushuniladi. Ma'lum bir davrda va ma'lum bir ijtimoiy, iqtisodiy, geografik yoki lingvistik muhit so'zning ta'sir qilish shartlarini belgilaydi. M.Fukoning diskurs nazariyasi bilish imkoniyati va umuman nazariyalarni tarixiy qayta qurish nazariyasidir. Berilgan diskursning boshqa diskurslar bilan aloqalarini aniqlash orqaligina tafakkur tarixini qayta qurish mumkin. Diskursivlik shu tarzda interdiskurs kontekstiga ulanib, M.Fuko "muloqot tartibi" deb atagan narsaga, ya'ni uning o'ziga xos tarixiy shakliga ega bo'ladi [2,3].

Fuko nazariy tizimidagi interdiskursivlik dinamik jarayonni nazarda tutadi, bunda turli diskurslar kesishadi, bir-biriga ta'sir qiladi va shakllantiriladi. Bu konsepsiya alohida, dominant diskurslar tushunchasiga qarama-qarshi qo'yiladi, diskursiv shakllanishlarning o'zaro bog'liqligi va plyuralizmini ta'kidlaydi. Interdiskursivlik bilimning turli shakllari va ifodalash usullari o'rtasidagi uzluksiz o'zaro ta'sirni ta'kidlaydi, ma'no va ijtimoiy, siyosiy kuch munosabatlarining murakkab tarmoqlarini keltirib chiqaradi.

Fukoning fikricha, kuchlilik yoki ustunlik shunchaki suveren kuch yoki markazlashgan davlat tomonidan yuqoridan pastga amalga oshiriladigan hodisa emas. Buning o'rniga, u qudratni yoki kuchni butun jamiyat bo'ylab tarqaladi va odamlarning o'zaro ta'sirining barcha darajalarida ishlaydi, deb ta'kidlaydi. Kuch - bu bir guruhga ega bo'lgan va boshqa bir guruhda yetishmayotgan narsa emas; balki odamlar, muassasalar va ijtimoiy tuzilmalar o'rtasidagi munosabatlarda mavjud

Fukoning turli bilim sohalaridagi tushuncha va amaliyotlarning tarixiy rivojlanishini kuzatuvchi genealogik metodi uning interdiskursivlikka yondashuvini misol qilib ko'rsatadi. Nutqlarning kesishish joylarini o'rganib, Fuko o'zaro ta'sir kuchi bilimlarni ishlab chiqarish va tartibga solish orqali qanday harakat qilishini ko'rsatadi.

Fuko interdiskursivligining asosiy jihatlari sifatida quyidagilarga murojaat qiladi:

Diskursiv shakllanishlar: Fuko jamiyatda fikrlash va diskursning muayyan usullari qanday amaliy jihatdan barqarorlashganligini tushuntirish uchun diskursiv shakllanishlar konsepsiyasini kiritadi. Bu shakllanishlar monolit emas; ular bir-biri bilan kesishgan ko'plab diskurslardan iborat. Masalan, tibbiy diskurs huquqiy, axloqiy va siyosiy diskurslar bilan kesishadi, ularning har biri salomatlik va kasallikni tushunish va boshqarishni shakllantiradi.

Kuch/bilim: Fuko fikrining markazida kuch va bilim g'oyasi mavjud bo'lib, u kuch va bilim bir-biri bilan chambarchas bog'liqligini ta'kidlaydi. Interdiskursivlik bu munosabatlar uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega, chunki turli diskurslarning o'zaro ta'siri orqali kuch munosabatlari o'rnatiladi va bilim hosil bo'ladi. Masalan, xulq-atvorning muayyan shakllarini tibbiyot bilan aloqadorligini ta'minlash maqsadida ijtimoiy normalar va individual o'ziga xoslikni shakllantiradigan tibbiy, huquqiy va ijtimoiy diskurslarning o'zaro ta'sirini o'z ichiga oladi.

Haqiqat usullari: Fukoning ta'kidlashicha, har bir jamiyatning o'ziga xos "haqiqat rejimi" bor - bu haqiqat va qonuniy deb qabul qilingan narsalarni belgilaydigan diskurslar majmuida o'z aksini topadi. Interdiskursivlik bu haqiqat rejimlari qanday yaratilgani va saqlanishini tushunish uchun kalit hisoblanadi. Masalan, ilmiy bilimlarning qonuniyligi uning ta'lim, huquqiy va iqtisodiy diskurslar bilan o'zaro ta'sirida mustahkamlanadi.

Qarshilik va o'zgarish: Interdiskursivlik, shuningdek, diskurslar ichidagi qarshilik va transformatsiyani tushunish uchun asos yaratadi. Diskurslar kesishishi va o'zaro ta'sir qilishi natijasida ular bir-biriga qarshi turishi va bir-biriga putur yetkazishi mumkin, bu esa bilimning yangi shakllari va muqobil fikrlash usullarining paydo bo'lishi uchun joy yaratadi[3,27].

Xulosa. Mishel Fukoning interdiskursivlik tushunchasi diskurslarning ko'p qirrali va o'zaro bog'liqligini tahlil qilish uchun muhim vositadir. U ijtimoiy hayotning murakkabligi va dinamikligini ta'kidlab, turli xil diskurs shakllarining o'zaro ta'siri orqali bilim va kuchli diskurs qanday ishlab chiqarilishi haqida tushuncha beradi. Fukoning interdiskursivlik konsepsiyasi turli xil diskurslarning kesishishlari va o'zaro ta'sirini o'rganish orqali bizning voqelikni shakllantiradigan jarayonlarni yaxshiroq tushunishga yordam beradi va mavjud ustun diskurs tuzilmalariga qarshi kurashish va o'zgartirish uchun asos yaratadi. Fukoning ishi bizni diskurslarning kesishishi va bir-biriga ta'sir qilish usullari haqida tanqidiy fikr yuritishga undaydi, bilim hech qachon neytral emas, balki har doim ustun munosabatlariga kiritilganligini eslatadi. Bu istiqbol tanqidiy izlanishlar uchun yangi imkoniyatlar ochadi va dunyomizni shakllantirayotgan ijtimoiy-tarixiy jarayonlarni chuqurroq tushunish imkonini beradi. Interdiskursivlik ob'ektivi orqali biz kuchli va ustun mexanizmlarini, qarshilik va o'zgarish imkoniyatlarini ochib, ijtimoiy voqelikni tashkil etuvchi murakkab munozaralar tarmog'ini o'rganishimiz mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ротанова, Е. В. (2007). Интердискурсивный аспект интерпретации литературноповествовательного текста: на материале прозы Кристины Вольф (Doctoral dissertation, Ротанова Елена Владимировна).
2. Олизько Наталья Сергеевна Реализация интердискурсивности в семиотическом пространстве // Вестник ЧелГУ. 2012. №22 (276). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/realizatsiya-interdiskursivnosti-v-semioticheskom-prostranstve>
3. Gutting, G. (2005). *Foucault: A very short introduction* (Vol. 122). Oxford University Press, USA.

O'ZBEK TILIDA MOTAM SEMANTIK MAYDONIGA KIRUVCHI SO'ZLARNING SINONIMIK MUNOSABATI

Mushtariybonu Jaloliddinova
Jamoliddin qizi,
Andijon davlat universiteti
4-bosqich talabasi

Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman

	Radjabova Gulnoza Giyosiddinovna	
51.	FONOSTILISTIK O‘ZGARISHLARNI BELGILOVCHI EKSTRALINGVISTIK OMILLAR Mamasadikova Mukaddasoy Qaxramonbek qizi	176
52.	RAVISH SO‘Z TURKUMIGA DOIR AYRIM MULOHAZALAR Rabbimova Gulchehra Toyir qizi	179
53.	TARJIMADA IBORALARNING EKVIVALNETLIGI Muxayyoxon Axmedova	182
54.	IDIOMS IN PHRASEOLOGY Nazarova Ziyoda Kattayevna	183
55.	ILOVA KONSTRUKSIYALARDA GAP BO‘LAKLARINING BAJARIB KELADIGAN VAZIFALARI Hojiyeva Nafosatxon Ilhom qizi	185
56.	ILM-FANDA TERMINLAR OLAMI Ismanova Odinaxon Urunbayevna	187
57.	THE IMPORTANCE OF INTRODUCING UZBEK NATIONAL CULTURE TO OTHER NATIONS IN TRANSLATION OF LITERARY WORKS O‘.M.Nortoeva, Sobia Bhutto	189
58.	IKKILAMCHI NOMINATSIYA ORQALI PAYDO BO‘LGAN TERMINLAR Tursunova Nodirabegim Fayzullo qizi	191
59.	M. FUKO INTERDISKURSIVLIK KATEGORIYASINING ASOSCHILARI SIFATIDA Nodirabegim Haydarova Ahtamjon qizi	195
60.	O‘ZBEK TILIDA MOTAM SEMANTIK MAYDONIGA KIRUVCHI SO‘ZLARNING SINONIMIK MUNOSABATI Mushtariybonu Jaloliddinova Jamoliddin qizi	197
61.	BOLA NUTQI RIVOJLANISHNING UMUMIY SHAKLLARI Jo‘rayeva Dilnavoz	200
62.	MURIEL SPARK BADIY NUTQINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI M.Z.Djalaldinova	203
63.	POLIKOMPONENTLI QO‘SHMA GAPLAR TARJIMASIDA TRANSFORMATSIYALAR A.A.Latibjonov	206
64.	THE NATURE OF PARTS OF SPEECH Abdullayev Ikramjon Xashimjanovich Lindawati Mustikasari	208
65.	THE ROLE OF CONNOTATION IN WORLD LINGUISTICS Mirzaabdullayeva Mahliyo Khosiljon qizi	211
66.	SOME REFLECTIONS ON THE PHRASEOLOGICAL UNITS EXPRESSING MENTAL ABILITIES OF THE MAN IN THE SYSTEM OF LANGUAGES Toshtemirov Elyor Nuraliyevich Turgunova Erkinoy Ergashevna	214
67.	LINGUACULTURAL EXPRESSION OF STYLISTIC DEVICES IN THE TRANSLATIONS OF THE NOVEL “DAYS GONE BY” BY A. QADIRI Gaybullayeva Sevara Shukhrat qizi	217